Cezary Korenc

WOKÓŁ WILDHAUS W BEZŁAWKACH

Nawet najstarsi mieszkańcy Bezławek nie pamiętają, kiedy po raz ostatni ich wiejski kościół gościł tak wielu ludzi, jak w sobotę 8 lipca 2017 roku. Tego wieczoru, pod drewnianym, kolebkowym sklepieniem nawy rozbrzmiewały dźwięki muzyki XVI-, XVII- i XVIII-wiecznych kompozytorów. Ich utwory prezentowali artyści: dr Anna Urszula Kucharska (wirginał, klawesyn) i Rafael Gabriel Przybyła (obój d'amore, obój da caccia, obój barokowy, flauto dolce). Organizatorami tego wydarzenia byli: Towarzystwo Miłośników Reszla i Okolic, Stowarzyszenie „Blusztyn", Sołectwo Bezławki, państwo Wiesława i Waldemar Kaczorowscy ze Świętej Lipki oraz Gmina Reszel. Koncert stanowił część projektu „Wokół Wildhaus w Bezławkach" współfinansowanego przez Starostwo Powiatowe w Kętrzynie. W ramach tego projektu, tydzień później, odbyła się także prelekcja dr. Arkadiusza Koperkiewicza na temat prowadzonych pod jego kierunkiem, od 2008 roku, badań archeologicznych w Bezławkach.

Przed koncertem członkowie i sympatycy obu stowarzyszeń oraz mieszkańcy Bezławek porządkowali teren wokół kościoła. Zaniedbania i wszechobecna dewastacja sięgają wielu lat wstecz. Chaszcze niemalże całkowicie zasłoniły bryłę budynku ze wszystkich stron, negatywnie wpływając także na jego stan techniczny. Usunięcie części roślinności pozwoliło na dostęp naturalnego światła i ciepła do kościoła, co z czasem, z pewnością, zmniejszy zawilgocenie jego ścian.

Przy okazji tych prac ujawniono błędy w podziale geodezyjnym przykościelnej działki. Jej granica dzieli obecną zakrystię na pół, a droga publiczna zamiast prowadzić do bramy kończy się na dawnym murze obronnym. O powyższym fakcie starosta powiatu kętrzyńskiego poinformował wojewódzkiego konserwatora zabytków.

1. *Kościół w Bezławkach. Widok od południowego wschodu. Na pierwszym planie uporządkowany cmentarz.*
Fot. Cezary Korenc.

Wzniesienie strażnicy w Bezławkach, tzw. Wildhaus, wiązało się z akcją kolonizacyjną zakonu krzyżackiego w XIV wieku na terenie Wielkiej Puszczy (Wildnis). Do 1402 roku prowadzono prace adaptujące zamek na rezydencję litewskiego księcia Świdrygiełły. Z tego właśnie roku pochodzi pierwsza znana wzmianka o zamku. Warownia traci swoje znaczenie militarne po zakończeniu wielkiej wojny Polski z zakonem krzyżackim 1409-1411, by w 1513 roku stać się kościołem podległym probostwu w Reszlu. Radykalne zmiany w budowli zachodzą w 1583 roku, kiedy adaptowana zostaje na świątynię protestancką. Prawdopodobnie to właśnie wtedy wybito drugą bramę w murze obwodowym od strony północno-wschodniej, na zewnątrz której umieszczono, słabo już czytelny, ale jeszcze do dziś częściowo zachowany napis będący cytatem z Pierwszego Listu św. Pawła do Tesaloniczan (4,13-14): *Nie chcemy, bracia, waszego trwania w niewiedzy co do tych, którzy umierają, abyście się nie smucili, jak wszyscy ci, którzy nie mają nadziei*… W latach 1726-1730 dobudowano wieżę dzwonniczą o konstrukcji szachulcowej. W roku 1884 kościół przeszedł gruntowny remont, cmentarz powiększono, rozciągając go na całe wzgórze.

Kościół przez 400 lat był świątynią ewangelicką. W latach 80. XX wieku przejęła go parafia katolicka w Wilkowie. Otaczający go cmentarz ewangelicki jest obecnie największą tego typu nekropolią w powiecie kętrzyńskim. Spoczywają tu nie tylko mieszkańcy dawnej parafii, ale także zasłużeni dla dawnego Kreis Rastenburg i całych Prus Wschodnich. Największa dewastacja kościoła i cmentarza nastąpiła w latach 70. i 80. XX wieku. Zniszczono lub wywieziono bogate nagrobki, pięknie rzeźbione, metalowe krzyże i ogrodzenia. Dzięki ówczesnemu pastorowi z Kętrzyna uratowane zostały XIX-wieczne organy, dzwon z 1847 roku i tablica epitafijna z 1871 roku. Znajdują się obecnie w kościele św. Jana w Kętrzynie.

1. *Koncert w kościele. Grają klawesynistka Anna Urszula Kucharska i oboista Rafał Gabriel Przybyła. Fot. Cezary Korenc.*

Od dziewięciu lat kościół i leżące w pobliżu średniowieczne cmentarzysko są obiektami zainteresowania archeologów z Uniwersytetu Gdańskiego. Na temat zamku-kościoła w Bezławkach powstała naukowa publikacja pod redakcją dr. Arkadiusza Koperkiewicza „Bezławki. Ocalić od zniszczenia. Wyniki prac interdyscyplinarnych prowadzonych w latach 2008-2011" (Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013). Od paru lat pracę polskich archeologów wspierają naukowcy z Uniwersytetu Humboldta w Kalifornii.

Sukces koncertu „Wokół Wildhaus w Bezławkach" uświadomił wszystkim, jak duża jest wśród ludzi potrzeba organizowania wydarzeń artystycznych „kultury wysokiej" w miejscach, w których czuć ducha przeszłości. Mamy nadzieję, że częściej będziemy gościć w progach bezławieckiego kościoła artystów wysokiej klasy i wielbicieli muzyki dawnej.

Cezary Korenc